

БЎЛАЖАК ЧЕТ ТИЛИ ЎҚИТУВЧИЛАРИНИНГ МЕТОДИК ТАЙЁРГАРЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ- ИЖТИМОЙ-ПЕДАГОГИК МУАММО СИФАТИДА

С.Инамова

НамДУ 2 курс таянч докторанти

АННОТАЦИЯ

Ушбу мақолада бўлажак чет тили ўқитувчиларида методик тайёргарлигини ривожлантиришда ўқув материаллар билан ишлаш кўникмаларини шакллантириш ва мазкур педагогик жараён учун энг самарали таълим технологиясини ишлаб чиқиш, уни самарадорлигини синовдан ўтказиш тадқиқот ишининг муҳим босқичи ва унинг аҳамияти хақида ҳамда таҳлили борасида тўлақонли маълумот берилган.

***Калит сўзлар:** педагогик жараён, илмий фараз, инновация, самарали метод, аналитик таҳлил*

АННОТАЦИЯ

В данной статье представлена полная информация о важном этапе научно-исследовательской работы и его значении, а также анализ развития навыков работы с учебными материалами в развитии методической подготовки будущих учителей иностранного языка и разработке наиболее эффективной образовательной технологии данного педагогического процесса. тестирование его эффективности.

***Ключевые слова:** педагогический процесс, научная гипотеза, инновация, эффективный метод, аналитический анализ.*

КИРИШ

Бўлажак чет тили ўқитувчиларида методик тайёргарлигини ривожлантиришда ўқув материаллар билан ишлаш кўникмаларини шакллантириш ва мазкур педагогик жараён учун энг самарали таълим технологиясини ишлаб чиқиш ва уни самарадорлигини синовдан ўтказиш тадқиқот ишининг муҳим босқичи ҳисобланади. Бу жараёнда тадқиқот ишининг илмий фаразини тажрибадан ўтказиш, самарадорлигини аниқлаш ва оммавийлаштириш тамойилларини ишлаб чиқиш муҳим вазифалардан биридир. Мазкур тадқиқот иши ҳам бўлажак чет тили ўқитувчиларини тайёрлаш тизимини ислоҳ қилиш негизида педагогик жиҳатларини очиб беришга қаратилган. Тадқиқот иши бўлажак чет тили ўқитувчиларининг методик тайёргарлигини самарадорлигини аниқлашни мақсад қилинган.

Диссертация иши доирасида тажриба-синов ишларида бўлажак чет тили ўқитувчиларининг инновацион усулларини таҳлил қилиш, уларда ахборотлар билан ишлашда аналитик ва танқидий тафаккур, мантиқий хулоса чиқариш кўникмаларини шакллантиришнинг самарали метод ва воситаларини педагогик амалиётда синаб кўришдан иборат. Бунинг учун тадқиқот иши доирасида кўриб чиқиш ҳам мақсад қилинган.

МУҲОКАМА ВА НАТИЖАЛАР

Тажриба-синов ишлари педагогик фаолиятни ташкил этиш, методик ишлашишда, чет тилларини ўрганишда турли интернет тармоғи имконияларидан фойдаланишда ахборотларга, янгиликларга, хабарларга танқидий ва таҳлилий муносабатни шакллантириш турли ахборий таҳдидлардан ва тажовузлардан асраши аниқланди.

Бўлажак чет тили ўқитувчиларининг «факт-чекинг» кўникмаларини шаклланганлик даражаси, дунёқараши, фикрлаш тарзи, муаммони ечиш кўникмаси тадқиқот ишига доирасида махсус тайёрланган тестлар ва саволномалар асосида аниқланди.

Тажриба жараёнида бўлажак чет тили ўқитувчиларида методик тайёргарлигини оширишда таълим методикасидан фойдаланилди. Бўлажак чет тили ўқитувчиларида методик тайёргарлигини ривожлантириш тўрт босқичда амалга оширилган тажриба-синов ишларининг натижалари бўйича самарадорлик аниқланди.

- ижтимоий-гуманитар фанлардан, айниқса, педагогика, психологик фанларидан билимлилик даражаси ва интеллектуал салоҳияти асосида;

- танқидий ва таҳлилий фикрлаш тарзи ва илмий дунёқараши;

- чет тилларини ўрағнишда глобал интернет тармоғи имкониятларини унумли фойдаланиш ва бошқа турли материалларни топа олиш кўникмаларини шаклланиши;

- методик тайёргарлигини ривожлланиш ҳолати бўйича.

Мазкур қайд этилган йўналишлар бўйича олинган маълумотлар таққосланди ва умумлаштирилди.

Тажриба-синов ишлари уч босқичда амалга оширилди:

1.Тажриба-синов ишларининг биринчи босқичининг асосий мақсади бўлажак чет тили ўқитувчиларининг методик тайёргарлигини ривожланганлик ҳолатини ўрганиш, камчиликларни таҳлил қилиш ва мавжуд зиддиятларни аниқлашдан иборат. Мақсаддан келиб чиққан ҳолда қуйидаги вазифалар белгиланди ва амалга оширилди:

– талабаларнинг ахборотларга танқидий ва таҳлилий муносабатини шаклландиранлиқ ҳолати ўрганилди, у асосида тест ва сўровномалар ишлаб чиқилди;

– бўлажак чет тили ўқитувчиларида методик тайёргарлигини ривожлантиришда профессор-ўқитувчиларининг методик-педагогик тайёргарлик даражаси, илмий салоҳияти аниқланди;

– анкета ва тест саволлари ёрдамида олий таълим талабаларида ахборотларга танқидий ва таҳлилий муносабатини шакллантиришга доир билим, кўникма ва малакалари тизими ўрганилди;

– бўлажак чет тили ўқитувчиларида методик тайёргарлигини ривожлантириш бўйича олиб борилаётган ўқув-услубий ва педагогик жараён ва мустақил таълимни ташкил этиш жараёни билан танишилди.

Мазкур тажриба-синов ишлари натижаларини илмий-назарий таҳлил қилиш жараёнида қуйидагиларга асосий эътибор қаратилди:

1. Бўлажак чет тили ўқитувчиларида методик тайёргарлигини ривожлантиришда адабиётлар, дарсликлар ва ўқув қўлланмаларнинг мавжудлиги, уларнинг савияси, шунингдек, илғор чет эл ОТМларидаги илмий адабиётлар билан таъминланганлиқ даражаси таҳлил қилинди ва аниқланди.

2. Бўлажак чет тили ўқитувчиларида «факт-чекинг» кўникмаларини шакллантиришга асосланган методиканинг самарадорлигини аниқлаш мақсадида анкета савол-жавоблари таҳлил қилинди ва олинган натижалар умумлаштирилди.

3. Тажриба-синов ишлари жараёнида йўл қўйилган камчиликлар аниқланди ва бартараф этиш чоралари ишлаб чиқилди.

Мазкур ишлар асосида бўлажак чет тили ўқитувчиларида методик тайёргарлигини ривожлантиришнинг амалиётдаги ҳолати ва ривожлантириш йўллари белгилаб олинди. Бўлажак чет тили ўқитувчиларида методик тайёргарлигини ривожлантириш бўйича йўл харитаси, ахборотлар билан ишлашга доир кўникма ва малакаларини жаҳон стандартлари даражасида ривожлантириш мазмуни, шакл ва методлари тўғрисида маълумотлар тўпланди. Муаммо бўйича илмий-назарий маълумотлар, ўқув-услубий материаллар жамланди, илғор хорижий ОТМлар тажрибаси ўрганилди.

Олинган натижалар умумлаштирилди, хулосалар чиқарилди ва муаммо доирасида доимий мониторинг ўрнатилди.

Профессор-ўқитувчилар билан тадқиқот доирасида олиб борилган анкета сўровлари шуни кўрсатдики, Бўлажак чет тили ўқитувчиларининг методик тайёргарлигини ривожлантириш таҳлилий ва танқидий муносабатини

шакллантиришда инновацион технология самарали бўлади. Бу борада талабаларга академик эркинлик бериш, дунёқарашини ўстириш, тафаккур тарзини ўзгартириш, эркин фикр билдириш кўникмасини шакллантириш ва ахборотлар билан мустақил ишлаш усулининг аҳамиятини юқори баҳолашди. Бундан кўринадики, бўлажак чет тили ўқитувчиларида методик тайёргарлигини ривожлантиришга алоҳида эътибор қаратиш мақсадга мувофиқ.

2.Тажриба-синов жараёнининг иккинчи босқичида биринчи тажриба-синов ишлари давомида аниқланган муаммолар, зиддият ва камчиликларга барҳам бериш, бўлажак чет тили ўқитувчиларида методик тайёргарлигини ривожлантиришнинг инновацион усулларини, ўқитишнинг самарали метод, шакл, воситаларини амалиётда синаб кўриш асосий мақсад қилиб қўйилди. Тадқиқот ишининг илмий фаразига кўра, иккинчи босқич тажриба синов ишлари натижаси биринчи босқичдан фарқли бўлиши, танқидий ва таҳлилий тафаккур қилишга, аналитик таҳлилга, муаммони ечиш кўникмасига ўргатиш бўлажак чет тили ўқитувчиларини ахборот билан ишлаш қобилиятини ўстиради. Бу борада қуйидаги вазифалар белгиланди:

– тажриба ва назорат гуруҳларини белгилаш. Респондентларга тажриба-синов ишларини амалга оширишдан кўзланган мақсад, вазифалар ва уларнинг ушбу жараёнда тутган ўрни ҳақидаги маълумотларни бериш;

– бўлажак чет тили ўқитувчиларининг «факт-чекинг» кўникмаларини шакллантиришга хизмат қилувчи мезон, методика ҳамда ўқув материаллари асосида тажриба гуруҳларида дарс жараёнини ташкил этиш;

– бўлажак чет тили ўқитувчиларининг «факт-чекинг» кўникмаларини шакллантириш жараёнининг доимий мониторингини яратиш ва уни давом эттириш, тажриба ва назорат гуруҳларидаги натижаларни таққослаш ҳамда таҳлил қилиш;

– тажриба-синов ишлари жараёнида аниқланган камчиликларни бартараф этиш;

– Бўлажак чет тили ўқитувчиларида методик тайёргарлигини ривожлантириш технологияси имкониятларини белгиловчи мезонларни ишлаб чиқиш.

Иккинчи босқич тажриба-синов ишлари Фарғона, Наманган ва Анижон давлат университетининг чет тилли йўналишлари ичидан танлаб олинган 8 та гуруҳларда олиб борилди. Танланган гуруҳларда технологияси асосида, махсус таълим методикаси асосида олиб борилди.

Иккинчи босқич тажриба-синов иши якунида олинган натижалар умумлаштирилди ва таҳлил қилинди.

3. Учинчи тажриба-синов ишлари ушбу жараёндаги охирги ва муҳим босқич бўлганлиги боис унга алоҳида эътибор қаратилди. Бу босқичда бўлажак чет тили ўқитувчиларининг методик тайёргарлигини ривожлантириш бўйича ишлаб чиқилган назария, мезон ҳамда уни амалга ошириш методикасининг ютуқ ва камчиликларини аниқлаш, такомиллаштириш ҳамда самарадорлик даражасини ҳолисона баҳолаш асосий мақсад қилиб олинди.

Танлаб олинган олий таълим муасасаларида ўтказилган тажриба-синов ишлари таҳлиliga кўра, бўлажак чет тили ўқитувчиларида ахборотлар билан ишлаш тизими миллий таълим стандартига ҳам, илғор хорижий олий таълим муасасаси мезонларига ҳам, Болонья конвенциясига ҳам жавоб бермаслигини кўрсатиб берди.

Тажриба-синов ишлари илмий иш гипотезасининг тўғрилигини исботлади. Яъни бўлажак чет тили ўқитувчиларининг ахборотларга таҳлилий ва танқидий муносабатини шакллантириш учун зарурий шароитлар яратилиши, «факт-чекнинг» технологияси асосида танқидий фикрлашни ўргатадиган сукротча баҳс усули, аналитик таҳлиллар ва мантиқий амаллар орқали теран тафаккур қилиш, илмий таҳлил асосида баҳс-мунозара юритиш, ўз фикрини эркин билдириш муҳитини яратиш юқори самара беришини исботладик.

Фойдаланилган адабиётлар (REFERENCES)

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 3 декабрдаги “Иқтидорли ёшларни саралаб олиш тизими ва академик лицейлар фаолиятини такомиллашритиш чора-тадбирлари тўғрисида” ги ПҚ- 4910-сон.
2. Мусурманова А. Педагогик технологиялар-таълим самарадорлиги омили: монография/О.М.Мусурманова. Тошкент: Ёшлар нашриёт уйи, 2020.
3. Попова Т.П. Формирование иноязычной коммуникативной компетенции у студентов заочного отделения языкового вуза: монография / Т.П. Попова. Нижегород. Гос.ун-т им.Н.И. Лобачевского – Н. Новгород: 2013. – 186 с.